

N VAN DAGEN
reeds vanaf
— per maand
dige Verzorging
EN: Hoofdweg 35-
Brouwerstraat 3,
Concergebouw,
Amsterdamstr. 37, Amsterdam
Tel. 83542.

ELAARD, Den Haag
straat No. 57, Den Haag
straat, Tel. 35023.

t in de kwaliteit RODE
IELK, KAAS en EIERE
VE VLEESCHWAREN.
tingen worden zoo spo-
ijk aan huis bezorgd
r voortdurende controle
ontrôle-Bureau, Den Haag

stoffenhandel van
VAN HAASTEREN
erslaan No. 2, LEIDEN
52. Postrek. 12480

dich beleefd aan van
levering van
orten Brandstoffen
Hesing. Blijke Prijs

A. MEUS & ZONE
scheweg 297, Den Haag
telefoon 33660

en Zinkwerkers.
van Gas- en Water-
Zink-, Lelen- en
bedekking, Aanleg
veranderen van Pri-
ngen volgens Ge-
en Woningtoezicht

HAZEBROEK & Co
E 111, DEN HAAG
12087 - Giro 360

it der Stoombooten
Gorinchem, 's-Heertogen-
ort, Helmond en Maastricht
re verbindingen met
in Limburg en N.-Brabant

rukkerij en Boekhandel
H. G. KILIAN
aan 7, AMSTERDAM
UKT ALLES.
of Maandperiodiek
gevraagd

terij H. KLOOSTER
Gez. Drogist
Jaarplein, 32, Amsterdam
Telefoon 20176

alle DROGERIEN, CHE-
MIEN, VERPLEGINGS-
ONMAAK-ARTIKEL-
en tische orders kunnen
uitgevoerd worden

NADE FABRIEK
IERBOTTELARIJ
V. D. HOOFD,
straat 15 - Tel. 5111
ROTTERDAM

nade Gazeuse
en en Likeuren

ANN,
- Telef. 859.

Aardewerk
- Zilver.

Oefeningen

aan bij de Geref. Kerk

Dr F. W. GROSHUIS

van de V.U.

192 bladz. f 125

Cointre - Goes

De JAARGANG No. 30 24 APRIL '31

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Ds K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, 's Gravenhage; Dr K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoelestra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr D. Postma, Burgersdorp (Zuid-Afrika); Dr A. Ringnalda, Soerabaja; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dordrecht; Dr J. Thijss, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Stukken voor de Redactie zende men aan den secretaris der Redactie:
Dr C. TAZELAAR, 2e Const. Huygensstr. 77, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 - Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 35 ct. p. regel. - Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: De Ethiek van Karl Barth, III. — Uit de Schrift: Christus sterft niet meer. (Rom. 6:9). — Kerkelijk Leven: De Acta der Generale Synode. III (Slot). — „Wat God doet“ en „wat wij mogen weten“. — Literatuur en Kunst: Twee nieuwe boeken van Hoogewerf. — Pop. Wet. Schetsen: Het Chiliasmisme en het Oude Testament. XV. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Het Wereldcongres voor blindenwerk. — Opv. en Onderwijs: Onderwijsvergaderingen. — Vragen van jongeren: De plaats van den Zondag in het leven. — Rondom het Zakenleven: Fin. Econom. Rubriek. — Perschoonw. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

De Ethiek van Karl Barth.

III.

In het licht van „het houden der geboden“ komt er dus toch eenige oriëntering in het leven. Een rooverbende heeft in haar eigen sfeer toch nog moraal en recht (beeld van Barth). Onze daad als zoodanig is verkeerd, maar er kan zijn een respect voor de geboden. We kunnen — de continuïteit met den Römerbrief is m.i. een feit — slechts een teken geven, demonstreeren, dat we Gods liefde hebben verstaan. D.i. onze heiliging. Alle andere opvattingen zijn te verwerpen. Zeer fel strijdt Barth tegen de beschouwing, die de genade Gods en de zonde des menschen voorstelt als twee quanta, en de verhouding ziet als een proces. Deze opvatting (roomsch-katholiek en modern-protestantsch) strijdt met den radicalen ernst¹⁾. De mensch is zondaar en rechtvaardige, schuldig en niet-schuldig en dan niet deels-deels, maar „beide geheel en beide gelijktijdig“. „Wie het vatten kan, vatte het“, voegt Barth hier aan toe²⁾. Een oogenblik schijnt de cirkel te worden doorbroken, wanneer Barth spreekt over de tijdelijke zijde van het genadewerk, over de heiliging als historisch-psychologisch proces. Barth spreekt van een gezond worden, dat menschelek gezien, veelmeer een steeds zieker worden beteekent. Maar ook het volkomenste resultaat is toch nooit de gerechtigheid, die voor God geldt (niet om het onvolkomen karakter onzer gehoorzaamheid, maar omdat wij — totaal — zondaren zijn. Reeds hier zij opgemerkt, dat het jammer is, dat Barth hier niet veel uitvoeriger op ingegaan is. Het gaat hier om het „steeds zieker worden“ en positieve zedelijkheid. De catechismus betreft dit op onze kennis (van den zondigen aard), op het leeren zien, steeds meer, van onze zondigheid, wat positieve zedelijkheid niet uitsluit. In de verwerping van het proces en de aanvaarding van een historisch-psychologisch proces ligt de tegenstrijdigheid van Barth's gedachtenbouw. (Zie Zw. d. Z. 1927 — 301. Vgl. Kuiper, E. Voto IV pag. 294 ff.)

Ter verduidelijking moge hier nog worden gewezen op de parallel tusschen religie en zedelijkheid. Wanneer Barth over religie spreekt, erkent hij ten volle haar werkelijkheid. Hij acht Goethe's opvatting juist. Nadat alle andere mogelijkheden zijn uitgeput, kan de mensch nog — vroom worden. Maar ook deze mogelijkheid is zondig. In zichzelf beschouwd is ze de voltooiing van den opstand tegen God. Maar nu kan door goddelijke genade die menscheleke vroomheid als geloof en gehoorzaamheid worden „gequalificeerd“. Er kan zijn „een toerekening der vermeende als werkelijke eerbied“. Een religie, een handeling, die zonder meer, zonder qualificatie zuiver, goed, heilig is, bestaat niet³⁾.

Het spreekt wel vanzelf, dat deze beschouwingen ook beteekenis hebben voor de sociale ethiek en daarmee voor de vragen aangaande het rijk Gods en de kultuur, aangaande allerlei „Christelijken“ arbeid, kortom voor het probleem: Christen en wereld⁴⁾. Voordat we hier nader op ingaan en tevens vragen naar den achtergrond van Barth's beschouwingen, willen we eerst even terugzien op het nu besprokene in het licht van de in de laatste jaren gevoerde discussie. Die discussie toont ons

nu eens vereerende verdediging, dan weer fel, hartstochtelijk verzet.

Het eerst moet hier genoemd worden: Althaus⁵⁾. Deze ziet als grondgedachte: de verhouding van tijd en eeuwigheid. De eeuwigheid is de duurzame bedreiging, crisis, ontkenning, opheffing van den tijd. Doordat er een volstreekte doodslinie is, die scheiding maakt tusschen God en wereld, moet Barth komen tot miskenning van de waarde der geschiedenis. Immers — slechts de dood is de echte openbaring Gods in de geschiedenis (745). Het is volgens Althaus de groote fout, dat de Gods-gedachte zuiver formeel blijft en de trekken van het persoonlijk leven ten eenenmale mist: het „neen“ tegenover al onze historische inhouden. Het gericht Gods is slechts een andere uitdrukking voor de dialectische crisis van het eeuwige over het tijdelijke. Als gevolg daarvan kunnen ook het nieuwe leven en de ethiek niet tot hun recht komen. Ja, de verlossing en het nieuwe leven zijn onmogelijk. Te waardeeren is Barth tegen al te verkerden en pietisten, maar het is onjuist, dat de rechtvaardiging de ethiek in gevaar zou brengen, wat weer daarmee samenhangt, dat Barth de onbewustheid en het niet-werkelijk zijn van het nieuwe leven met elkaar verwart. En tenslotte wijst Althaus er op, dat de gedachte der schepping wel niet wordt ontkend, maar toch nergens streng wordt doorgedacht.

Een in vele opzichten gelijke kritiek is uitgebracht door Wünsch⁶⁾, die als het grootste bezwaar ziet, dat er geen verbinding tot stand komt tusschen het geloof in Christus en het aardsche, menscheleke handelen, dus geen sprake is van Christelijk georiënteerd handelen. Barth staat niet in het evangelie, maar in het voor-evangelie, niet in de genade, maar in de wet. Neen, zoo roept Wünsch uit, zóó kan God niet zijn. De spanning is onverdragelijk, de bloem der vreugde bloeit in dezen tuin niet. Wanneer Barth bedoelt alle verdienstelijkheid aan de Christelijke handeling te onzeggen, dan is daar niets tegen in te brengen. Maar dat is iets vanzelfsprekends, een oeroude reformatische erfenis! Maar er is meer dan zondenvergeving; er is ook Geestesuitstorting, herschepping tot een nieuwe creatuur. Juist bij de concrete levensvragen vindt hij bij Barth geen antwoord. Wie heeft gelijk, de vredesman of de verdediger van den oorlog, Marx of Stahl, Bismarck of Förster? Zou de ethiek geen materiëlen inhoud hebben?

Ik noem verder nog de kritiek van Karl Holl⁷⁾, die van oordeel is, dat Paulus weliswaar diep doordrongen is van de onvolkomenheid van alle menscheleke handelen, maar dat het bij hem toch gaat niet maar om „demonstratie“, maar wel degelijk om doen van hetgeen wij behooren te doen⁸⁾. En eveneens acht Karl Heim⁹⁾ de grondbegrippen der dialectische theologie onvoldoende voor het praktische leven. Hij wijst op concrete situaties, waarin gehandeld moet worden (veldheersbeslissing of ouders in de beslissing over de toekomst van hun kind). We staan radeloos voor de vraag: Wat is nu Gods wil? Op de vraag, wat we doen moeten, moeten we een concreet antwoord ontvangen. We moeten weten, wat God van ons vraagt, opdat we zoo de verantwoordelijkheid voor onze daden aandurven. Heim wijst op Handelingen 13. Er is een spreken van den Heiligen Geest, waardoor één onder vele handelingen het accent der eeuwigheid ontvangt en juist voor dat spreken van den Heiligen Geest is in het wijsgeerig schema der dialectische theologie geen plaats, waardoor het niet komt tot een ethiek, die met volmacht ingrijpt in de verhoudingen dezer wereld. We willen het bij deze kritici, waar nog vele anderen aan toe te voegen zouden zijn, laten. Telkens concentreerde zich de kritiek op Barth's beschouwingen weer op het centrale punt van de mogelijkheid eener ethiek. Nu is het niet onmogelijk, dat de kritici Barth hebben misverstaan. Hattjema oordeelt zoo over Althaus (de hoofdaanval van Althaus is er z.i. volstrekt naast) en over Martin Werner¹⁰⁾ en Wünsch.

Maar ik geloof, dat deze weerlegging niet is geslaagd.

Neen, Barth kan het niet helpen, dat hij zoo „geboeid“ is door de realiteit Gods, dat hij wil beginnen bij de primair-ethische handeling van boete en berouw¹¹⁾. En zelfs willen we met alle aandacht luisteren naar „dat ééne, dat hij het allergewichtigste vindt“. Maar de kritici kunnen het op hun beurt niet helpen, dat ze Barth Barth willen laten en daarom luisteren naar alles wat hij heeft gezegd en tevens letten op de wijze, waarop hij „dat allergewichtigste“ gemeend heeft te moeten zeggen. En dat de kritici dan niet met een „misverstand“ te weerleggen zijn, blijkt wel heel duidelijk uit waardeerende artikelen zooals b.v. ten onzent van Tromp en Noordmans (Nieuwe Theologie). Wat zij zeggen over Barth's ethiek is toch zakelijk op vele punten gelijk aan de weergave, die Althaus e.a. van het ethisch probleem bij Karl Barth hebben gegeven, al is de waardeering anders. Schreef Tromp niet over den Rbrf: „De ethische vraag, wat moeten wij doen, blijft open. De Christelijke ethiek blijft ongeschreven“. En gaf Noordmans niet toe, dat in de bepaling van de verhouding tusschen zuivere theologie en theologische ethiek de zwakke zijde van den Rbrf lag?

Ik geloof, dat inderdaad in de discussies der laatste jaren zeer belangrijke punten aan de orde zijn gekomen. De twee voornaamste punten zijn deze: 1. de vraag naar het ethisch subject, d.w.z. naar de mogelijkheid van de vervulling van Gods gebod. Wat moeten wij doen? 2. de vraag naar de bepaaldheid en de kenbaarheid van Gods gebod. Wat moeten wij doen? (Wünsch, Heim). De kwesties, die in deze tweede vraag liggen opgesloten en waarover we nog moeten handelen, toonen duidelijk, dat met de verwijzing naar Kohlbrügge als een der voornaamsten, die op Barth's denken hebben invloed geoefend, niet alles is gezegd. Weliswaar heeft Barth meermalen zijn groote waardeering voor Kohlbrügge uitgesproken en onmiskenbaar is in Barth's beschouwingen de inslag van Kohlbrügge's beschouwingen over rechtvaardigmaking en heiligmaking, maar hiermee is toch slechts één lijn getrokken, die lang niet alles verklaart.

Het is ongetwijfeld een interessant vraagstuk om na te gaan, in hoeverre Noordmans gelijk heeft, wanneer hij Kohlbrügge en Barth tegenover de gereformeerde theologie ziet als vertegenwoordigers van het luthersche grondtype¹²⁾. Maar het is m.i. zeker, dat zoo in ieder geval de kwesties van de tweede door mij genoemde vraag nog niet in het juiste licht komen te staan.

De beide vragen te samen — de vragen van elke ethiek — toonen ons de belangrijkheid van de problemen, die hier ter sprake komen. Zeer vele vragen monden hier als het ware uit. Hier liggen de vragen van rechtvaardigmaking en heiligmaking, van wedergeboorte, ouden en nieuwen mensch, het werk van den Heiligen Geest, het rijk Gods (eschatologisch?), Christianisering van het leven en voorts vragen als aan de orde komen in Zondag 32 (uit de vruchten verzekerd), Zondag 24 (met zonde bevekt. Hoe is dat te verstaan?) en Zondag 44 (klein beginsel der gehoorzaamheid. Is dit „klein“ quantitatief bedoeld en zoo neen, hoe dan?). We kunnen hier nog aan toevoegen de vragen naar de wet Gods, naar haar beteekenis voor heel het leven, naar de kenbaarheid van het gebod Gods in de concrete situaties van het leven, waarbij dan met noodzakelijkheid het verschil moest openbaar worden tusschen Barth en Kuiper, dat nog niet lang geleden door een uitlating van Barth zelf op treffende wijze werd belicht, waardoor het noodzakelijk correctief werd gegeven tegenover het artikel van Dr Kolthaus, dat veel te weinig let op de totaal andere structuur van Kuiper's denken¹³⁾.

Oudehorne.

G. C. BERKOUWER.

¹⁾ Barth, Rechtfertigung und Heiligung Zw. d. Z. 1927—291.

²⁾ Idem 295.

³⁾ Barth, Dogmatik I—317 en voorts geheel § 18.

⁴⁾ Zie G. B. Wurth, G. Th. T. 30. jrg.

⁵⁾ Althaus, Theologie und Geschichte. Zeitsch. f. syst. Theol. 1923.

⁶⁾ Wünsch, Ethik des Zorns und Ethik der Gnade Z. f. Theol. u. Kirche 1923, door Gogarten beantwoord: idem.

„Ethik der Gute oder Ethik der Gnade“, waar hij zegt, dat Wunsch er niets van begrepen heeft.

²⁾ K. Holl. Ges. Aufsätze II—23 ff.

³⁾ Achter dit verschil in interpretatie van Paulus ligt natuurlijk weer het theologisch verschil tusschen Holl en Barth.

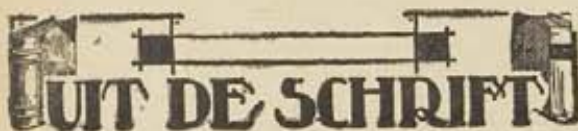
⁴⁾ Heim, Glaube und Leben 1928 pag. 30. Merkwaardig is Barth's antwoord aan Heim (Die Furchen 1928 Heft 4) waarin hij zegt, dat hij ook nadruk legt op de bepaaldheid van het gebod en dat hij telkens meer heenwijst naar die dimensie, die Heim bij hem mist. Maar Barth acht het niet mogelijk op deze en die menschen en handelingen het accent der eeuwigheid te leggen. Hij verstaat niet, hoe Heim zich dat voorstelt, waar toch ook voor Heim de mogelijkheden van het Katholicisme en van het „Inspirierentum“ niet in aanmerking komen.

⁵⁾ Werner schreef een felle kritiek in „Das Weltanschauungsproblem bei Karl Barth und A. Schweitzer“ 1924.

⁶⁾ Haitjema, Karl Barth pag. 133.

⁷⁾ Geestelijke Perspectieven pag. 35.

⁸⁾ Zie het artikel v. Kolffhaus, „Dr. A. Kuyper en Dr. K. Barth“, O. E. V. 1930. Barth spreekt over Kuyper in „Zur Lehre vom Heiligen Geiste“ 1930 pag. 53. Op de verhouding van Barth en Kuyper komen we nog terug.

UIT DE SCHRIFT

Christus sterft niet meer.

Wetende, dat Christus, opgewekt zijnde uit de dooden, niet meer sterft.

Rom. 6:9.

Zou de vraag wel eens opgekomen zijn bij de jongeren des Heeren: moet de opgewekte Christus later toch weer sterven?

Hij is opgestaan uit de dooden; is dit een wonder, dat, als andere soortgelijke wonderen, binnen de categorie van den tijd besloten blijft, zoodat de waterval van het geweldig gebeuren straks uitgevloeid is in den kalmen rustig voortkabbellenden stroom der gewone dingen? En, als het wonder is uitgevloeid, zal dan de dood opnieuw de verwelkte bladeren komen opeischen, en zijn deel vragen, dat niemand hem weigeren kan?

Een andere opstanding uit de dooden hebben de discipelen nog nooit meegemaakt, dan zulk een, die de kenteekenen draagt, dat er straks een nieuwe indaling in het graf zal volgen. Waarbij de dood slechts even in de rede is gevallen, maar straks het laatste woord krijgt of neemt. Lazarus zal zich toch niet verbeelden, dat hij eeuwig leven blijft; hij voelt het ook wel aan zijn lichaam, dat hij door zijn opstanding geen dertig jaar jonger geworden is, dat de wet der vergankelijkheid van alle vleesch weer als vroeger bij hem doorwerkt? Het dochtertje van Jafus en de jongeling van Nafn zijn later ook heel gewoon gestorven, nadat zij heel buitengewoon in het leven teruggebracht waren!

Dit is het wonderheerlijke en het wonderzalige en het wondervertrouwend in Christus' verrijzenis, dat hij opgewekt zijnde uit de dooden, niet meer sterft, nooit meer sterft, nooit meer sterven kan, dat hij voor eeuwig met den dood heeft afgerekend.

Als Middelaar had hij zich dienstknecht van den dood gemaakt.

Hoe wordt een dienstknecht, een slaaf, vrij? Door den dood. Door te sterven heeft de Heiland zichzelf bevrijd van alle verbintenis tegenover de zonde. Dat geschiedde omdat hij niet zijn eigen dood gestorven is (er was immers voor Hem geen dood; de Koning der Verschrikking kon over den Vorst des Levens geen enkele macht laten gelden) maar omdat Hij onzen dood gestorven is.

En nu Hij eenmaal door Zijn leven te offeren, voldaan heeft aan den eisch en eer des Vaders, nu heeft Hij stervend dit werk voor eeuwig afgesloten, en zijn alle boeien en banden des doods Hem voor eeuwig afgenomen.

Christus sterft niet meer. De dood heerscht niet meer over Hem.

Deze gedachte geeft zaligen troost aan allen, die door levend geloof aan Hem verbonden zijn. Wie in Christus gelooft, is van Hem geen oogenblik gescheiden geweest, op Golgotha niet, en in den hof van Jozef van Arimathea niet. Hij is met Christus gestorven aan het kruis, maar is ook met Hem opgewekt tot een nieuw leven.

Indien we nu met Christus gestorven zijn, zoo gelooven we, dat we ook met Hem zullen leven.

Gelooven is zeker weten; heel zeker weten, omdat ons weten rust op het getuigenis van Hem, die het alleen weet, en die het ons getuigd heeft door Zijn Woord.

Als wij dus niet met Christus gestorven zijn, als we meenen nog buiten Hem te kunnen leven, dan weten we zelfs niet wat leven is, en we zullen eeuwig buiten Hem moeten sterven.

Maar als het waar mag zijn, door de groote genade van onzen God, dat wij met Christus gestorven zijn, zoo weten we, dat we ook met Hem leven zullen.

En dit leven zal nooit meer door den dood worden verwoest.

Want wij weten dat Christus, opgewekt zijnde uit de dooden, niet meer sterft.

Als Hij nog eenmaal sterven kon, dan was het met ons leven uit.

Maar dat kan niet. Hij blijft Meester over den

dood. De steen wordt nooit meer teruggewenteld voor Zijn open graf.

Daarom geldt het nu ook voor Zijn geloovigen: nooit meer sterven!

Zelfs bij het ingaan in het dal des doods, toch geen sterven in den eigenlijken zin, maar een losmaken van de laatste banden aan zonde en wereld, en leven met Jezus, eeuwig.

Strijdt dan tegen alle macht des doods in u en rondom u, want Jezus leeft en gij met Hem.

De zegepraal is voor Hem, die den dood heeft overwonnen en nooit meer sterft, zoodat alleen Zijn leven blijft. Zijn leven, ook in de Zijnen.

Vreest niet. Hij zegt: Ik leef en gij zult leven!

F. C. M.

De Acta der Generale Synode. III. (Slot.)

Het verschijnen van de Acta der Generale Synode geeft ons aanleiding nog op iets anders te wijzen.

Tijdens de zittingen der Synode worden telkens zeer belangrijke rapporten uitgebracht. Deze rapporten bevatten meermalen voorstellen, die uitermate ingrijpend kunnen zijn voor het kerkelijk leven. Men versta mij wel. Ik bedoel niet, dat alle rapporten zoo belangrijk zijn. Er is ook veel „klein goed“, dat gevoegelijk vrij snel kan worden afgedaan. Maar er zijn meermalen zaken, die van zeer ingrijpende betekenis zijn. Ieder die de Acta doorbladert, kan dat dikwijls zien.

Wat is nu de gewone gang van zaken?

Wel de belangrijke kwesties „waar het om gaat“ worden, zooals alle agenda-punten, in handen gesteld van een commissie. Deze commissie benoemt een rapporteur, die eerst zijn rapport in de commissie voorleest, en goedgekeurd krijgt, en daarna met dit rapport op de Synode komt. Dat beteekent nu, dat alle leden der Synode, behalve zij die deel uitmaken van de praeadviseerende commissie, zoo opeens een belangrijk rapport te hooren krijgen, en nu moeten zij er verder over discussieeren om er straks een beslissing over te nemen.

Zulk een wijze van doen is oorzaak, dat eenzijdigheid de mogelijkheid ontstaat, dat tengevolge van misverstanden onnodige en ook formeel onjuiste discussies worden gevoerd, ofwel, dat anderzijds belangrijke punten passeeren zonder de aandacht gehad te hebben.

Dit alles moet den gang van zaken wel minder gunstig beïnvloeden.

Nu is men aan de moeilijkheden wel tegemoet gekomen, door een enkele maal zeer belangrijke stukken vooraf te laten drukken. Maar uit den aard der zaak komt men daar niet gemakkelijk toe, hoe snel dan ook verleden zomer de drukkerij van den heer Meyer in de Koningstraat te Arnhem bleek te werken.

Daarbij komt nog, dat het laten drukken van belangrijke rapporten, vooral wanneer zij wat lang zijn, zeer duur is. Ook om deze reden gaat men er niet zoo gemakkelijk toe over in de commissie voor te stellen, dat een bepaald rapport gedrukt aan de leden der Synode wordt voorgelegd.

Nu zouden vele, zoo niet alle moeilijkheden, welke we hier noemden, te ondervangen zijn, indien de Synode de beschikking had over een goed bureau. Wanneer het bureau der Synode goed geoutilleerd was, op zulk een wijze, dat men er stenografisch een verslag kon laten opnemen, dat men er rapporten kon laten typen en stukken kon laten vermenigvuldigen, dan zou niet alleen het werk van de rapporteurs zelve veel worden vereenvoudigd, maar zou ook de vermenigvuldiging der stukken (zoo dat alle Synodeleden de belangrijke rapporten voor zich hadden, wanneer zij werden besproken, en ze zelfs een dag van te voren konden inzien), de bovengenoemde bezwaren ondervangen.

Op verschillende andere wijzen zou bovendien zulk een bureau de taak van de Synode kunnen vergemakkelijken. Het zou immers tevens de centrale plaats kunnen zijn waar men verschillende gewenschte inlichtingen kon verkrijgen. De plaats ook waar het moderamen van den heelen gang van zaken in de verschillende commissies op de hoogte zou kunnen zijn.

We hebben den indruk, dat de outillage van wat ik „het bedrijf der Synode“ zou willen noemen, heel wat beter kan zijn dan zulks thans het geval is.

Natuurlijk zouden op deze wijze ook de scribae een grooten steun hebben. De copie van de Acta moet nu veelal worden samengesteld uit allerlei „briefjes“ die „conclusies“ van rapporten verbeelden, en bij elkander worden geplakt.

Een bureau als het bedoelde zou staande de Synode de copie voor de Acta gereed kunnen maken, doordien het immers de notulen van de verschillende zittingen getypt aan de scribae kan overgeven.

Het is ons bekend, dat in vroeger jaren enkele praeadviseerende leden der Synode er zoo iets als een particulier bureau op na hielden. In 1896

op de Synode te Middelburg was Dr. Kuyper vergezeld van eenige jonge dames, die verschillende hand- en spandiensten voor hem verrichtten, en mede daardoor was hij in staat in een ongewoon korten tijd ongewone prestaties te leveren.

Wanneer het leven aan de Synode mogelijkheden biedt waardoor haar arbeid wordt versneld, vereenvoudigd en verdegelijkt, waarom zouden we dan van deze gelegenheden geen gebruik maken?

De kosten behoeven geen bezwaar te zijn. Zoo duur is zulk een bureau gedurende een paar weken opgericht, niet. Wanneer twee goede steno-typisten gedurende den Synode-tijd en een paar dagen daarvoor en daarna in dienst der Synode staan, zal het salaris van die twee te samen gedurende zes weken zeker niet meer bedragen dan f 400. Wanneer nog een tweetal hulpkrachten in dienst komen, die zeker niet meer dan f 200 te samen vragen, en bovendien het bureau beschikt over een paar loopjongens, zou, administratiekosten, huur van schrijfmachines inbegrepen, inbegrepen ook de kosten voor stencils en dergelijke, het geheele bureau met alle salarissen toch niet meer vragen dan f 1100 à f 1200. Op het budget van de Synode maakt dat waarlijk niet zooveel uit, dat men daarom zulk een belangrijk hulpmiddel voor het wel-slagen van den Synodalen arbeid zou achterwege laten.

Laat de roepende kerk deze dingen eens overdenken. Wellicht hebben we dan spoedig ook voor onze Synode een betere outillage dan totdusver.

J. W.

„Wat God doet“ en „wat wij mogen weten“.

Een onzer jonge lezers doet een paar niet onaardige vragen naar aanleiding van het onlangs in dit blad besproken boekje van ondergeteekende, handelend over „de(n) oorsprong en het wezen der ziel“.

Zijn belangrijkste vraag luidt aldus: „wat voor zin heeft het eigenlijk om te vragen of we ook iets van onze ouders erven of niet? Is het niet veel eenvoudiger en ook meer in overeenstemming met Gods Woord om te zeggen dat de mensch naar ziel en lichaam door God gemaakt wordt en dat we omtrent de erfelijkheid de dingen in Gods hand laten?“

Een andere jonge lezer doet een vraag, die daar veel op lijkt. Hij zegt: „ik vind maar het beste rust bij de gedachte, dat God de ziel van den mensch formeert en dat Hij zorgt dat hij past in de familie en bij de broers en zusters. Waarom zullen we daarover nu nadere onderzoekingen instellen?“

Ik wil deze jonge vrienden gaarne van antwoord dienen.

Er is natuurlijk een mogelijkheid, dat we heel eenvoudig en simpel gaan zeggen: wel, alle dingen die God doet, doet Hij in Zijn wijsheid en wij speuren verder de wetten voor deze dingen niet na. Maar het is de vraag of de mensch zelve rust zou hebben bij zulk een houding. Immers we zijn geboren vragers. Mijn vragers zijn dat ook. En we begeeren te weten.

Nu is het ongetwijfeld waar, dat God als de Schepper en Onderhouder aller dingen ook achter alle dingen staat, en dat er tenslotte niets in de wereld is dat God niet doet. God laat ook in de vette kleistreek waar mijn eene vrager woont, en op den hoogen zandgrond waar mijn andere vrager woont, het koren groeien naar regelen door Hem zelf gesteld. Onze God doet alles, maar doet dat alles volgens een vaste orde. En nu gaat het er bij de wetenschap juist om, om de wetten op te speuren volgens welke God de dingen doet en om de organische verbanden te zien, die er tusschen de dingen liggen. Ook mijn vragers kunnen niet nalaten, naar deze oorzakelijke verbanden te zoeken. Bij bepaalde prikkels, die zij in hun lichaam waarnemen, bij bepaalde belevingen, die zij in hun familie hebben, bij bepaalde dingen, die zij waarnemen rondom zich heen, vragen zij altijd weer: wat is dat en hoe komt dat? Het antwoord „dat doet God“ klinkt dan in dergelijke gevallen niet eens meer vroom. Zulk een antwoord heeft de functie van een dooddoener voor kinderen. Want natuurlijk erkennen we als Christenen, dat de hand des Heeren in alle dingen is, maar als we vragen „hoe komt dat?“ dan vragen we naar het middel waardoor God de dingen werkt, naar de oorzakelijke verbanden zooals we die in het leven kunnen waarnemen.

En zoo weten we bijvoorbeeld, dat het land op zijn tijd vochtig moet zijn, zal het koren kunnen groeien, en hoewel we erkennen, dat het God is, die het land vochtig maakt, weten we ook dat het de regen is die het doet, als middel in Gods hand. En wanneer de akker verwarmd moet worden, dan weten we dat het de zon is die het doet, als middel in Gods hand.

Zoo geldt voor heel het natuurleven de wet „dat God het doet“, maar dat Hij het doet in den weg der middelen, volgens Hem bekende vaste wetten.

En nu is het de christelijke wetenschap en de weetgierigheid van den christelijken mensch, die ernstig poogt de wetten volgens welke God handelt, op te sporen en de middelen, waarvan Hij zich bedient, te vinden.

We willen dus als christenen steeds gaarne de verbanden vinden, die er zijn, en we kunnen ons niet tevreden stellen met de enkele opmer-

king: God doet, dat G organis ingrijpen. E volgens de tastelijke d maar niet echter zelf, gezicht be wat haar „ gelijkt op h heeft God dat heeft C ook verban schen het moeder z

Ik map lijk verban wordt. Tro voor den uitzonderin steeds mid sprong van onmiddellij

Nu zegt is, dat God eenkomstig erven van

Hoewel t gevonden. D Het komt r als bij de z melijk op d der. Dan k

Daarbij kor dat we zo van het hoc van het lag zakelijke v bezwaar. M den niet v deze ding maal wil, hankelijke lichamelij daad voor zijn vastge andere reg heid.

In wezer te verschui „God doet om zich v maken.

Toen Kej van de he weerd, dat mysteriën banen van niet pogen Gelukkig h boven dit t ten van e is de wette kan dit be dezen niet bij het vra het groote mee uit“.

Laten w door de fe Zijn werke heerlijk.

Nu blijft toestand d Ik kan t mijn boekje de ziel sch naar het l Ik zou haa deze twee het boekje maar ervo

De ander hij heeft p diepere lev altijd rust i in Gods h deze gedac stelling he werken, vo hangt met moet hij o

Maar inc banden zij en hoe in schillende dan raad i hij schreef lijk niet n drukken.

De reden voor een i in deze r dat zij alle typische t